

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Szemelvény az EUB büntetőjogi tárgyú döntéseiből

Szerző:

Dr. Kováts Kinga

Győr, 2026. február 7.

I. Bevezetés

A szerző szemelvényezve mutatja be az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB vagy Bíróság) utóbbi években hozott büntetőjogi tárgyú döntései közül a hazai jogalkalmazás számára relevanciával bíró határozatainak egy részét, kiemelve a tényállást, a tagállami bíróság által feltett kérdéseket és arra adott EUB választ, összefoglalva annak hazánkra vetített jelentőségét. A vizsgálat tárgya a 2023-2024-2025. években hozott EUB joggyakorlatából történő válogatás büntetőjogi aspektusból, tekintve, hogy az EUB döntései a bűnügyi együttműködés területét közvetlenül érintették.

II. Alapvetések

Az Európai Unió Alapjogi Chartája a Lisszaboni Szerződéssel módosított EUSZ 6. cikke alapján az uniós jog elsődleges forrásai közé tartozik, így ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések.¹ A Charta összefoglalja, illetve kodifikálja az uniós alapjogvédelem eddigi vívmányait, ekként ugyan új jogokat nem teremt, ahogyan a védelem körét sem terjeszti ki, viszont megerősíti azokat. A Bíróság az elmúlt években is számos ítéletében értelmezte a Chartában biztosított alapvető jogokat, azok érvényesülését és alkalmazhatóságát.

Az Európai Unió Bírósága ítélkezési gyakorlata során dolgozta ki az Európai Unió általános jogelveit olyan helyzetek megoldására, amelyeket az alapszerződések nem rendeztek. Az általános jogelveknek egyfelől kiterjesztő szerepük van az uniós jogot illetően, másfelől pedig értelmezési korlátként is funkcionálnak. Tartalmuk az EUB ítéletein keresztül ismerhetők meg.²

¹ AZ EURÓPAI UNIÓRÓL SZÓLÓ SZERZŐDÉS EGYSÉGES SZERKEZETBE FOGLALT VÁLTOZATA 6. cikk (1) bekezdés

² KARSAI Krisztina: Az alapelvek rendszere az európai büntetőjogban, MTA doktori értekezés, Szeged, 2015., 35. oldal.

III. Az EUB 2023. évi ítélkezési gyakorlata

1. Az ügyvédi segítség igénybevételéhez, illetve a hallgatáshoz való jog motozás és lefoglalás során (C-209/22. számú ügy)

A Lukoviti Körzeti Rendőrkapitányság három rendőrfelügyelője 2022. február 8-án ellenőrzés alá vont egy gépjárművet, amelyben A.B. is utazott. A.B. közölte a rendőrfelügyelőkkel, hogy kábítószer van a birtokában, amely közlésről, mint a bűncselekmény elkövetésének szóbeli bejelentéséről jegyzőkönyvet vettek fel. Mivel e jegyzőkönyv bizonyítékkul szolgált a jogszabály által tiltott tárgyak birtoklására vonatkozóan, A.B.-t előzetes bírói engedély nélkül megmotozták, és a nála talált kábítószeret lefoglalták.

Az intézkedések foganatosítását követően a Lovecsi Kerületi Ügyészség a motozásról és a lefoglalásról készült jegyzőkönyv jóváhagyása iránti kérelmet nyújtott be a Lukoviti Kerületi Bírósághoz.

A kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei támadtak a tekintetben, hogy a büntetőeljárás nyomozati szakaszában bizonyításfelvétel céljából foganatosított kényszerintézkedéseknek a nemzeti jogban előírt bírósági felülvizsgálata vajon a gyanúsítottak és a vádlottak jogai tiszteletben tartásának a 2012/13/EU és a 2013/48/EU irányelv által előírt megfelelő biztosítékát jelenti-e. A bíróság felülvizsgálati jogköre ugyanis kizárólag a kutatás, a motozás és a lefoglalás alaki jogszerűségére korlátozódik, mely korlátozott felülvizsgálati jogkör okán a Bírósága több alkalommal is elmarasztalta Bulgáriát az EJEE 3. és 8. cikkeinek megsértése miatt.

A Lukoviti Kerületi Bíróság az előterjesztésében rámutatott arra is, hogy a bolgár jog nem ismeri a „gyanúsított” 2012/13/EU irányelv szerinti fogalmát, csupán a „vádlott” fogalmát. A „vádlotti” minőség az ügyészség vagy a nyomozó hatóságok aktusának eredményeként jön létre. Azonban a rendőrség és az ügyészség bevett gyakorlata, hogy halogatják a „vádlottá” nyilvánítás időpontját, és ezáltal gyakorlatilag megkerülik a gyanúsítottak jogainak tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségeket.

A fentiek alapján a bolgár bíróság az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

Úgy kell-e értelmezni a 2012/13/EU irányelv 2. cikkének (1) bekezdését és a 2013/48/EU irányelv 2. cikkének (1) bekezdését, hogy ezek az irányelvek alkalmazandók egy olyan helyzetre, amelyben egy személlyel szemben - akivel kapcsolatban tiltott szerek birtoklására vonatkozó információk állnak rendelkezésre - motozást és e szerek tekintetében lefoglalást foganatosítanak, mindamellettt hogy a nemzeti jog nem ismeri a „gyanúsított” ezen irányelvek szerinti fogalmát, és az érintett személyt nem nyilvánították „vádлотtá” hivatalos értesítés útján.

Úgy kell-e értelmezni a 2012/13/EU irányelv 8. cikkének (2) bekezdését és a 2013/48/EU irányelv 12. cikkének (1) bekezdését a Charta 47. és 48. cikkével összefüggésben, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a büntetőeljárás nyomozati szakaszában foganatosított motozásnak és tiltott szerek ennek következtében történő lefoglalásának - az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelő - utólagos jóváhagyása iránti kérelem alapján eljáró bíróság nem rendelkezik hatáskörrel annak vizsgálatára, hogy a gyanúsítottnak vagy a vádlottnak az ezen irányelvek által biztosított jogait tiszteletben tartották-e.

A 2013/48/EU irányelv 3. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a gyanúsítottal vagy a vádlottal szemben a büntetőeljárás nyomozati szakaszában motozás és tiltott tárgyak lefoglalása foganatosítható anélkül, hogy e személyt megilletné az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog.

A Bíróság az ítéletében emlékeztetett arra, hogy a 2012/13/EU és a 2013/48/EU irányelvnek egyaránt közös célja a büntetőeljárás során a gyanúsítottak és a vádlottak bizonyos jogaival kapcsolatos minimumszabályok meghatározása. A 2012/13/EU irányelv konkrétan a jogokra vonatkozó tájékoztatáshoz való jogra, míg a 2013/48/EU irányelv az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogra, harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogra és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogra vonatkozik. Az irányelvek elsősorban a Charta 47. és 48. cikkében meghatározott jogokon alapulnak, és céljuk e jogok érvényre juttatása a büntetőeljárás gyanúsítottjai vagy vádlottjai számára.

A Bíróság az irányelvek hatályára vonatkozó rendelkezéseket értelmezve rögzítette, hogy két tényező teljesülése szükséges ahhoz, hogy valamely helyzet ezen jogi aktusok hatálya alá tartozzon. Így

egyrészt az, hogy az illetékes nemzeti hatóságok az érintett személyt bűncselekmény elkövetésével gyanúsítsák vagy vádolják, másrészt pedig az, hogy e hatóságok hivatalos értesítés útján vagy más módon ezt a tudomására hozzák. Az alapügyben e két feltétel teljesült. A beismerés következményeként a rendőrfelügyelők fogatosították az érintett személlyel szembeni motozást, és lefoglalták a birtokában lévő dolgokat. Az ismertetett cselekmények egyrészt arra utaltak, hogy az érintett személyt az illetékes hatóságok ettől kezdve gyanúsítottként kezelték, másrészt, hogy hallgatólagosan, de tájékoztatták erről a gyanúról.

Az előterjesztésben foglalt helyzetre tehát mind a 2012/13/EU irányelv, mind pedig a 2013/48/EU irányelv alkalmazandó. A Bíróság hangsúlyozta azt is, hogy az irányelvek hatályát valamennyi tagállamban egységesen kell értelmezni, és az nem függhet attól, hogy ezen államok joga milyen eltérő értelmezést tulajdonít a „gyanúsított” és a „vádolt” fogalmának, sem pedig attól, hogy ezen a jogállásokba milyen feltételekkel kerülnek ezen személyek.

Összességében tehát hangsúlyozandó, hogy a fent hivatkozott irányelvek alkalmazandók egy olyan helyzetre, amelyben egy személlyel szemben - akivel kapcsolatban tiltott szerek birtoklására vonatkozó információk állnak rendelkezésre - motozást és e szerek tekintetében lefoglalást fogatosítanak. Az a tény pedig nem releváns, hogy a nemzeti jog nem ismeri a „gyanúsított” fogalmát, és hogy az említett személyt hivatalos értesítés útján nem tájékoztatták arról, hogy „vádlottnak” minősül.

A második kérdésre adott válaszában a Bíróság a 2012/13/EU irányelv 8. cikkének (2) bekezdésére és a 2013/48/EU irányelv 12. cikkének (1) bekezdésére hivatkozott, melyek arra kötelezik a tagállamokat, hogy biztosítsák a Charta 47. cikkében, illetve 48. cikkének (2) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog és a védelemhez való jog tiszteletben tartását. Ehhez olyan hatékony jogorvoslati lehetőséget szükséges előírniuk, amely minden gyanúsított vagy vádlott számára lehetővé teszi, hogy bírósághoz forduljon annak vizsgálata céljából, hogy nem sértették-e meg az ezen irányelvekből eredő jogait. Ezen bekezdések azonban nem határozzák meg sem azt, hogy milyen módon lehet hivatkozni az említett jogok megsértésére, sem pedig azt az időpontot a büntetőeljárás során, amikor erre sor kerülhet, így bizonyos mozgásteret hagynak a tagállamok számára a konkrét eljárások meghatározását illetően. Deklarálta a Bíróság, hogy a fent hivatkozott bekezdésekkel nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a büntetőeljárás nyomozati

szakaszában fogatosított motozásnak és tiltott szerek ennek következtében történő lefoglalásának - az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelő - utólagos jóváhagyása iránti kérelem alapján eljáró bíróság nem rendelkezik hatáskörrel annak vizsgálatára, hogy a gyanúsítottnak vagy a vádlottnak az ezen irányelvek által biztosított jogait tiszteletben tartották-e, feltéve egyrészt, hogy e személy ezt követően az ügy érdemében eljáró bíróság előtt az említett irányelvekből eredő jogai esetleges megsértésének megállapítását kérheti, másrészt pedig, hogy e bíróság ez alapján köteles figyelembe venni az ilyen jogsértés következményeit, különösen az ilyen körülmények között szerzett bizonyítékok elfogadhatatlanságát vagy bizonyító erejét illetően. Ebből következően az uniós joggal nem ellentétes az, ha valamely tagállam a bűncselekménnyel kapcsolatos bizonyításfelvétel céljából fogatosított kényszerintézkedések bírósági felülvizsgálatát ezen intézkedések alaki jogszerűségére korlátozza, amennyiben ezt követően a büntetőeljárás keretében az ügy érdemében határozó bíróság vizsgálhatja, hogy az érintett személynek a Charta 47. és 48. cikke fényében értelmezett 2012/13/EU és 2013/48/EU irányelvből eredő jogait tiszteletben tartották-e.

A harmadik kérdéssel összefüggésben a Bíróság rámutatott arra, hogy annak meghatározásához, hogy az ügyvédi segítségnek a motozás vagy a tiltott tárgyak lefoglalása során történő igénybevételének hiánya megfosztotta-e a gyanúsítottat vagy a vádlottat a 2013/48/EU irányelv 3. cikkében biztosított jogtól, figyelembe kell venni e cikk (1) bekezdésének rendelkezéseit. Utóbbi szerint azt kell vizsgálni, hogy e segítség igénybevételét olyan határidőn belül és oly módon biztosították-e, amely lehetővé tette a gyanúsított vagy a vádlott számára a védelemhez való jog konkrét és hatékony gyakorlását. A fentiekből következően a hatáskörrel rendelkező bíróság feladata, hogy a nemzeti joggal összhangban elvégezze a szükséges vizsgálatokat az e tekintetben releváns valamennyi körülmény figyelembevételével. A bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az A.B.-vel szemben fogatosított motozás és a tiltott szerek ezt követő lefoglalása időpontjában az ügyvéd jelenléte objektíve szükséges volt-e ezen személy védelemhez való jogának tényleges biztosításához.

Ezen döntésből fakadóan tagállami jogalkalmazóként arra kell figyelemmel lenni, hogy a Bíróság rögzítette, a 2013/48/EU irányelv 3. cikkével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a gyanúsítottal vagy a vádlottal szemben a büntetőeljárás nyomozati szakaszában motozás és tiltott tárgyak lefoglalása fogatosítható anélkül, hogy e személyt megilletné az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog, feltéve hogy a releváns körülmények összességének vizsgálatából

az következik, hogy az ilyen segítség igénybevétele nem szükséges ahhoz, hogy az említett személy a védelemhez való jogát konkrétan és hatékonyan gyakorolhassa.

2. A terhelt távollétében hozott, büntetőjogi felelősséget megállapító határozatban nem kötelező rögzíteni a terhelt új tárgyalás indítványozásához való jogát (C-430/22. és C-468/22. számú egyesített ügyek)

V.B.-vel szemben Bulgáriában kábítószer előállításával és forgalmazásával, valamint fegyverek birtoklásával foglalkozó bűnszervezetben részvétel miatt indult büntetőeljárás. Az eljárást V.B. távollétében folytatták le, akivel a vádiratot sem tudták közölni. V.B. a büntetőeljárás nyomozati szakaszában megszökött, tartózkodási helyét a nemzeti hatóságok nem tudták felderíteni. Egymást követően három kirendelt védő védte, akikkel sem a terhelt, sem pedig a terhelt hozzátartozói semmilyen kapcsolatban nem álltak. V.B.-t így nem lehetett sem a vádemelésről, sem az ügyben kitűzött tárgyalás időpontjáról, sem pedig a vele szemben felhozott vádakról tájékoztatni.

A bolgár jog előírja, hogy a távollévő terhelt a büntetőjogi felelősségét megállapító határozatról való tudomásszerzéstől számított hat hónapon belül az eljárás újbóli megnyitását kérheti. Azonban arra vonatkozóan nem áll fenn kötelezettség, hogy akár a meghozott határozatban, akár más bírósági iratban a terheltet tájékoztatni kellene az eljárás újbóli megnyitásának lehetőségéről azzal, hogy a bolgár jog azt viszont megköveteli, hogy a távollétében elítélt személy személyesen jelenjen meg az eljárás újbóli megnyitására irányuló kérelem érdemi vizsgálata érdekében.

A fentiek alapján a bolgár bíróság az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

A 2016/343/EU irányelv 8. cikke (4) bekezdése arra kötelezi-e a nemzeti bíróságot, hogy a vádlott távollétében hozott, büntetőjogi felelősséget megállapító határozatban, amennyiben ezen irányelv 8. cikkének (2) bekezdésében foglalt feltételek nem teljesülnek, kifejezetten megemlítsse az új tárgyaláshoz való jogot annak érdekében, hogy a terheltet e jogról későbbi időpontban, különösen a büntetés végrehajtása céljából történő elfogásakor is tájékoztathassák?

A 2016/343/EU irányelv 8. cikke (4) bekezdésének második mondata az új tárgyaláshoz való, hivatalosan elismert jogra vonatkozik-e, vagy pedig az új tárgyalás indítványozásának jogára

vonatkozó tájékoztatásról van szó, amely indítvány megalapozottságát ezt követően meg kell vizsgálni?

Összeegyeztethető-e a 2016/343/EU irányelv 9. cikkével az olyan nemzeti rendelkezés, amely arra kötelezi az olyan személyt, aki új tárgyalás iránti kérelmet nyújt be, - mivel az első tárgyaláson nem volt jelen, és az irányelv 8. cikkének (2) bekezdésében említett esetek egyike sem állt fenn, - hogy személyesen jelenjen meg a bíróság előtt annak érdekében, hogy a bíróság érdemben vizsgálja ezt a kérelmet? /Ezen kérdést a C-468/22. számú ügyben terjesztette elő a bolgár szakosított büntetőbíróság, amely ügyet egyesítette jelen üggyel a Bíróság.

A Bíróság a válaszában kifejtette, hogy valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak kifejezéseit kell figyelembe venni, hanem a szövegkörnyezetét, valamint annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is, amelynek az említett rendelkezés részét képezi, valamint adott esetben annak keletkezését. Figyelembe kell tehát venni többek között az érintett uniós jogi aktus preambulumbekendéseit, mivel ezek olyan fontos értelmezési elemeknek minősülnek, amelyek rávilágítanak e jogi aktus megalkotójának szándékára.

A 2016/343/EU irányelv 8. cikkének (4) bekezdése rögzíti, hogy amennyiben az elítélt távollétében került sor a büntetőjogi felelősséget megállapító határozat meghozatalára, abban az esetben az így hozott határozat közlésekor tájékoztatni kell őt mind az új tárgyaláshoz való jogról, mind pedig a határozattal szembeni jogorvoslat lehetőségéről. Azonban ezen rendelkezés nem határozza meg annak pontos módját, hogy hogyan kell az ilyen tájékoztatást az érintettel közölni, hanem csupán azt írja elő, hogy ezt a tájékoztatást akkor kell az érintett tudomására hozni, amikor közlik vele a távollétében hozott határozatot (általában az elfogás időpontjában).

A 2016/343/EU irányelv (39) preambulumbekendése mind az írásbeli, mind pedig a szóbeli közlésre lehetőséget ad, mivel akként rendelkezik, hogy ezen tájékoztatás szóban is megadható, feltéve, hogy ennek megtörténtét jegyzőkönyvben rögzítik.

A Bíróság deklarálta, hogy a 2016/343/EU irányelv kizárólagos célja a közös minimumszabályok megállapítása, ezért az nem eredményezi a büntetőeljárás kimerítő harmonizációját. Azonban a nemzeti jogban előírt részletszabályok nem sérthetik az irányelv azon célját, amely az eljárás

tisztességes jellegének biztosítására, és így az érintett személy számára annak lehetővé tételére irányul, hogy az említett irányelv 8. vagy 9. cikkének megfelelően jelen lehessen a tárgyaláson.

Mindezek alapján a Bíróság a feltett kérdésekre azt a választ adta, hogy az irányelv alapján a nemzeti bíróság nem köteles arra, hogy a vádlott távollétében hozott, büntetőjogi felelősséget megállapító határozatban kifejezetten megemlítsa a terhelt új tárgyaláshoz való jogát.

Tekintve, hogy a Bíróság az első kérdésre nemleges választ adott, a második és harmadik kérdések megválaszolására nem volt szükség.

A döntés relevanciája az, hogy a 2016/343/EU irányelv a távol lévő terhelttel szemben a távollétében határozatot hozó bíróság számára nem írja elő azon kötelezettséget, hogy e határozatba belefoglalja, kifejezetten rögzítse az új tárgyaláshoz való joggal és az e határozat megtámadásának lehetőségével kapcsolatos tájékoztatást. A tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik ugyanis annak megválasztása, hogy az ilyen tájékoztatást milyen módon hozzák az érintett tudomására, azzal a megkötéssel, hogy ennek legkésőbb a szóban forgó határozatról való tájékoztatással együtt kell megtörténnie és a tájékoztatás megadásának rögzítésére sor kell, hogy kerüljön.

3. Az uniós jog elsőbbsége a tagállami Alkotmánybíróság és/vagy Legfelsőbb Bíróság döntésével szemben (C-107/23. ügy)

Az alapeljárás terheltjei 2010. folyamán a jövedéki adó megfizetése felfüggesztésének hatálya alatt megvásárolt gázolajra vonatkozóan végeztek kereskedelmi ügyleteket, illetve a nemzeti kedvezményezetteknek történő értékesítéséből eredő bevételeket részben vagy egészben elmulasztották feltüntetni a számviteli dokumentumaikban, és ezáltal az állami költségvetésnek - különösen a hozzáadottérték-adó (továbbiakban: HÉA) és a gázolajra kivetett jövedéki adó tekintetében - kárt okoztak.

A kérdést előterjesztő Brassói Ítéletábla határozott az alapeljárás terheltjeinek elmarasztalásáról, illetve a Brassói Törvényszék által a 2018. március 13-i 38/S. sz. büntetőítéletében az alapeljárás terheltjeivel szemben adóelkerülés bűncselekménye, valamint bűnszervezet létrehozása miatt kiszabott szabadságvesztés büntetés helybenhagyásáról. Az alapeljárás terheltjeit összesen

13.964.482 román lej (hozzávetőleg 3.240.000euró) összegű, HÉA címén fizetendő összegeket is magában foglaló költségvetési kár megtérítésére kötelezte.

A román Alkotmánybíróság a 2018. június 25-én közzétett, 297/2018. számú ítéletében helyt adott a román büntető törvénykönyv 155. cikke (1) bekezdésének eredeti változatára vonatkozó alkotmányellenességi kifogásnak, mivel az a büntethetőség elévülésére vonatkozóan előírta, hogy azt bármely eljárási cselekmény megszakítja. Ezen rendelkezés az Alkotmánybíróság szerint sérti a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvét, mivel a bármely eljárási cselekmény kifejezés olyan cselekményeket is magában foglal, amelyekről nem értesítették a gyanúsítottat vagy a vádlottat, megakadályozva őt abban, hogy tudomást szerezzen arról, hogy a büntethetőség elévülési ideje újra indult.

A román nemzeti jogalkotó több éven keresztül nem tett lépéseket annak érdekében, hogy az Alkotmánybíróság 297/2018. számú ítélete nyomán a Büntető Törvénykönyv 155. cikke (1) bekezdése alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezését újrakodifikálja.

Az Alkotmánybíróság a 2022. június 9-én közzétett, 358/2022. számú ítéletében helyt adott a büntető törvénykönyv 155. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó újabb alkotmányellenességi kifogásnak.

A román kormány 2022. május 30-án, mint felhatalmazott jogalkotó elfogadta az ugyanezen a napon hatályba lépett 71/2022. számú sürgősségi Kormányrendeletet, amellyel a Büntető Törvénykönyv 155. cikkének (1) bekezdését akként módosította, hogy a büntethetőség elévülését bármely olyan eljárási cselekmény megszakítja, amelyről a gyanúsítottat vagy vádlottat értesíteni kell.

A román Legfőbb Semmítő- és Ítélszék 2022. október 25-i 67/2022. számú ítéletében pontosította, hogy a román jogban a büntethetőség elévülésének megszakítására vonatkozó szabályok a büntető anyagi jog hatálya alá tartoznak, így vonatkoznak rájuk a büntetőtörvény visszaható hatályának tilalma, az enyhébb büntetőtörvény (lex mitior) visszaható hatályú alkalmazása elvének sérelme nélkül, amelyet többek között a román Alkotmány 15. cikkének (2) bekezdése biztosít.

A román Legfőbb Semmítő- és Ítélszék megállapította, hogy a jogerős büntetőítélet főszabály szerint az Alkotmánybíróság 297/2018. sz. és 358/2022. számú ítéletének - mint enyhébb büntetőtörvénynek (lex mitior) - joghatásaira alapított, hatályon kívül helyezés iránti rendkívüli jogorvoslat tárgyát

képezheti, azonban ez a lehetőség kizárt, ha a fellebbviteli bíróság a jogerős büntetőítéllethez vezető eljárás során már megvizsgálta a büntethetőség elévülésének kérdését.

Mindennek tükrében az alapeljárás felperesei rendkívüli jogorvoslati kérelmet terjesztettek elő a Brassói Ítéltáblán, e bíróság 2020. június 30-i 285/AP. számú ítéletének hatályon kívül helyezése iránt azzal az indokkal, hogy a büntetőeljárás megszüntetését megalapozó ok fennállására, mégpedig a büntethetőség elévülési idejének lejártára vonatkozó bizonyítékok ellenére ítélték el őket. A terheltek arra hivatkoztak, hogy az Alkotmánybíróság 297/2018. számú ítélete közzétételének időpontja, azaz 2018. június 25. napja és a 358/2022. számú ítélete közzétételének időpontja, azaz 2022. június 9. napja között a román jog nem írt elő egyetlen, a büntethetőség elévülését megszakító okot sem, ez pedig önmagában olyan enyhébb büntetőtörvénynek minősül, amely a - többek között a román Alkotmányban biztosított - enyhébb büntetőtörvény (lex mitior) visszaható hatályú alkalmazása elvének megfelelően alkalmazandó rájuk.

Azonban az alapeljárás terheltjei által hivatkozott azon jogi helyzet, amelyet a büntethetőség elévülését megszakító ok hiánya jellemez, nem a jogalkotó szándékát tükröző aktusból, hanem az Alkotmánybíróságnak a Büntető Törvénykönyv 155. cikke (1) bekezdésének eredeti változatát alkotmányellenesnek nyilvánító ítéletéből ered. Márpedig az enyhébb büntetőtörvény (lex mitior) visszaható hatályú alkalmazásának elve kizárólag a jogalkotó által elfogadott jogszabályok időbeli egymásutánisága esetén alkalmazható.

A fentiek alapján a Brassói Ítéltábla az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

Az első és második kérdés arra vonatkozott, hogy az EUMSZ 325. cikk (1) bekezdésében, a Charta 49. cikkének (1) bekezdésében és a PIF-egyezmény 2. cikkének (1) bekezdésében írt rendelkezéseket úgy kell-e értelmezni, hogy valamely tagállam bíróságai kötelesek mellőzni egyrészt e tagállam alkotmánybírósága azon ítéleteinek alkalmazását, amelyek a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének - a büntetőtörvény előreláthatóságára és pontosságára vonatkozó követelményeit illető - megsértése miatt érvénytelenné nyilvánítják a büntethetőség elévülését megszakító okokat szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezést, másrészt pedig az említett tagállam legfelsőbb bírósága azon ítéletének alkalmazását, amelyből kitűnik, hogy az ezen alkotmánybírósági ítélezési gyakorlatból következő, e megszakítási okokra vonatkozó szabályok a jogerős

büntetőítéletek megtámadása céljából, enyhébb büntetőtörvényként (lex mitior) visszaható hatállyal alkalmazhatók, figyelembe véve, hogy ezen ítéletek következményeként jelentős számú büntetőügyet - ideértve az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalást megvalósító bűncselekményekkel kapcsolatos ügyeket is - a büntethetőség elévülése miatt meg kell szüntetni?

Az uniós jog elsőbbségének elvét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás vagy gyakorlat, amelynek értelmében valamely tagállam rendes bíróságait kötik e tagállam alkotmánybíróságának, valamint legfelsőbb bíróságának határozatai, és ezért - az érintett bírák fegyelmi felelősségének terhe mellett - nem mellőzhetik hivatalból az e határozatokból eredő ítélkezési gyakorlat alkalmazását, még akkor sem, ha a Bíróság valamely ítélete alapján úgy ítélik meg, hogy ez az ítélkezési gyakorlat ellentétes az uniós joggal?

A Bíróság az első és második kérdésre adott válaszában rögzítette, hogy az EUMSZ 325. cikk (1) bekezdését és a PIF-egyezmény 2. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely tagállam bíróságai nem kötelesek mellőzni e tagállam alkotmánybírósága azon ítéleteinek alkalmazását, amelyek a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének - a büntetőtörvény előreláthatóságára és pontosságára vonatkozó követelményeit illető - megsértése miatt érvénytelenné nyilvánítják a büntethetőség elévülését megszakító okokat szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezést, még akkor sem, ha ezen ítéletek következményeként jelentős számú büntetőügyet - ideértve az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalást megvalósító bűncselekménnyel kapcsolatos ügyeket is - a büntethetőség elévülése miatt meg kell szüntetni. Ezzel szemben az említett uniós jogi rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy e tagállam bíróságai kötelesek mellőzni az enyhébb büntetőtörvény (lex mitior) visszaható hatályú alkalmazásának elvére vonatkozó olyan nemzeti védelmi szint alkalmazását, amely lehetővé teszi, hogy ilyen ügyekben a büntethetőség elévülésének az érvénytelenség ezen megállapítását megelőzően végzett eljárási cselekményekkel történő megszakítását - akár a jogerős ítéletekkel szembeni jogorvoslat keretében is - megkérdőjelezzék.

A Bíróság a harmadik kérdésnél deklarálta, hogy a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani az uniós jogból eredő kötelezettségeiket. Ugyanez vonatkozik a bírák amiatti fegyelmi felelősségének területére is, hogy nem tartották tiszteletben az érintett tagállam alkotmánybíróságának, illetve legfelsőbb bíróságának határozatait. Az uniós jog elsőbbségének elve szentesíti az uniós jog

elsődlegességét a tagállamok jogával szemben. Tehát a nemzeti bíróságot arra kötelezi az uniós jog elsőbbségének elve, hogy az előtte folyamatban lévő jogvitában biztosítsa az uniós jog követelményeinek teljes érvényesülését, szükség esetén - saját hatáskörénél fogva - mellőzve minden olyan, akár utólag elfogadott nemzeti szabályozás vagy gyakorlat alkalmazását, amely ellentétes az uniós jog olyan közvetlen hatályú rendelkezésével, mint az EUMSZ 325. cikk (1) bekezdése, anélkül hogy előzetesen kérelmeznie kellene vagy meg kellene várnia e nemzeti szabályozás vagy gyakorlat jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítését.

A Bíróság kihangsúlyozta, hogy annak a nemzeti bíróságnak, amely korábban már élt az EUMSZ 267. cikk második bekezdésében részére biztosított előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének lehetőségével, adott esetben figyelmen kívül kell hagynia a felsőbb szintű nemzeti bíróság megállapításait, ha úgy ítéli meg, hogy a Bíróság által adott értelmezésre figyelemmel azok nem felelnek meg az uniós jognak, akár eltekintve az őt arra kötelező nemzeti szabály alkalmazásától is, hogy feleljen meg e felsőbb szintű bíróság határozatainak.

Az olyan nemzeti szabályozás vagy gyakorlat viszont, amely szerint az érintett tagállam alkotmánybíróságának, illetve legfelsőbb bíróságának határozatai a rendes bíróságokra nézve kötelezőek, és ha a rendes bíróságok a Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás keretében hozott valamely ítélete fényében úgy ítélik meg, hogy az ezen határozatokból eredő ítélkezési gyakorlat ellentétes az uniós joggal, akadályozhatja a rendes bíróságokat abban, hogy biztosítsák az uniós jog által támasztott követelmények teljes érvényesülését. Ezen hatást felerősítheti az, hogy a nemzeti jog az ezen ítélkezési gyakorlat esetleges figyelmen kívül hagyását fegyelmi vétségnek minősíti.

Az a tény, hogy a nemzeti bíróság ellátja a Szerződések által ráruházott feladatokat, és teljesíti a Szerződésekből eredő kötelezettségeket azáltal, hogy az uniós jog elsőbbsége elvének megfelelően érvényre juttatja az uniós jog valamely - az EUMSZ 325. cikk (1) bekezdéséhez vagy a PIF-egyezmény 2. cikkének (1) bekezdéséhez hasonló - rendelkezését, és annak a Bíróság által adott értelmezését, e bíróság számára mindez értelemszerűen nem tiltható meg, és nem is minősíthető fegyelmi vétségnek az e bíróságon eljáró bírák tekintetében anélkül, hogy ez a rendelkezés és ez az alapelv ipso facto ne sérülne.

Tagállami jogalkalmazóként szem előtt tartandó, hogy az uniós jog elsőbbségének elvét³ úgy kell értelmezni, hogy ezen elvet sérti és azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás vagy gyakorlat, amely szerint valamely tagállam rendes bíróságait kötik e tagállam alkotmánybíróságának, illetve

³ Az uniós jog elsőbbségének elvét deklarálta a magyar Alkotmánybíróság is számos döntésében. A 8/2011. (II. 18.) AB határozatban az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy nem hatékony a bírói jogvédelem akkor, ha eljárási vagy anyagi jogi akadálya van annak, hogy a bíróság önálló, érdemi vizsgálatot végezzen, a felek jogairól érdemben döntsön. Az általános bírói jogvédelmi garanciákat az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk (1) bekezdése is megköveteli. A 3147/2013. (VII. 16.) AB végzés szerint sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti szuperbíróság szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. A 26/2015. (VII. 21.) AB határozatban kifejtett alkotmánybírósági álláspont szerint, ha egy előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére kötelezett bíróság előtt merül fel a felek részéről a közösségi jog alkalmazásának, érvényessége megállapításának, illetve értelmezésének a kérdése, és a bíróság a kezdeményezésére irányuló indítvány elutasítása tárgyában nem hoz indokolt döntést, az egyértelműen alappal veti fel a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét. A 22/2016. (XII. 5.) AB határozat hivatkozik arra, hogy az Európai Unió az intézményi reformok, az Alapjogi Charta és az EUB révén az alapvető jogoknak többnyire a nemzeti alkotmányok által biztosított szintjével azonos, vagy legalább kielégítő mértékű védelmét képes biztosítani. Ennek következtében az Alkotmánybíróság részére fenntartott felülvizsgálati lehetőséget az együttműködési kötelezettségre tekintettel, az európai jog lehetőség szerinti érvényesülését szem előtt tartva kell alkalmazni. Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró ezen alkotmánybírósági határozathoz fűzött párhuzamos indokolása szerint a tagállamokban közvetlenül, a tagállam intézkedése nélkül érvényesülő uniós jogforrások nem lévén „jogszabályok” az Alaptörvény 24. cikke (2) bekezdése és az Abtv. 23-31. §-ai értelmében, nem lehetnek sem előzetes, sem utólagos normakontroll tárgyai és ugyanez a helyzet az alkotmányjogi panaszok esetében is. Ezért az ultra vires jellegű uniós jogszabályok alkotmányossági vizsgálatának lehetősége - ide nem értve az uniós irányelvet átültető magyar jogszabályokat - kizárólag az Abtv. 38. § (1) bekezdésére alapozva állhat fenn. Dr. Pokol Béla alkotmánybíró szintén párhuzamos indokolásban fejtette ki álláspontját, amely szerint csak a kormány kizárólagos indítványozási jogának rögzítése mellett kellene kimondani az egy-egy konkrét uniós jogi aktussal szembeni szuverenitás- és alkotmányidentitás-védelmi eljárás megindításának lehetőségét, így mindig a megfelelő külügyi szakértő apparátus előzetes vizsgálata előzné meg az alkotmánybírósági eljárás mozgásba lendülését, és nem az alkotmánybíráknak kellene azt végig gondolni, hogy döntésük következményeként esetleg milyen hátrányok érhetik az országot. Dr. Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolása szerint az Alkotmánybíróságnak végig kellene gondolnia, hogy amennyiben „erre irányuló indítvány alapján” (eljárásának Alaptörvényben meghatározott tárgyától függetlenül) mégis vizsgálná egy uniós jogi aktus ultra vires jellegét, akkor lényegében érvénytelenségének vizsgálatába bocsátkozna. A 3220/2018. (VII. 2.) AB határozatban foglaltak alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezése során figyelemmel van az Európai Unió Bíróságának gyakorlatára is. Az Alkotmánybíróság kiemelt jelentőségűnek tartja az Európai Unió belüli alkotmányos párbeszédet, ezért álláspontja szerint a vizsgált ügy által konkrétan felvetett alapjogi összefüggésekre és az Európai Unió belüli együttműködési kötelezettségre tekintettel, az európai jog lehetőség szerinti érvényesülése érdekében, amennyiben az EUB előtt eljárás van folyamatban, szükséges bevárni az EUB előtt folyamatban lévő eljárás befejezését, az EUB döntését, és annak tükrében vizsgálni a hazai ügyben felvetett kérdéseket.

legfelsőbb bíróságának határozatait, és ezért - az érintett bírák fegyelmi felelősségének terhe mellett - nem mellőzhetik hivatalból az e határozatokból eredő ítélkezési gyakorlat alkalmazását, még akkor sem, ha a Bíróság valamely ítélete alapján úgy ítélik meg, hogy ez az ítélkezési gyakorlat ellentétes az uniós jog közvetlen hatállyal bíró rendelkezéseivel.

IV. Az EUB 2024. évi ítélkezési gyakorlata

1. Az ügyész és a bűncselekmény elkövetője között megkötött egyezség több vádlottat érintő eljárásban (C-432/22. számú ügy)

2020. március 25-én a bolgár ügyészség a bolgár büntetőbíróság - aki egyben a kérdést előterjesztő bíróság - előtt vádat emelt 41 személy, köztük S.D. és P.T. ellen, akik haszonszerzés céljával kábítószer-kereskedelemmel foglalkozó bűnszervezetet irányítottak és/vagy abban részt vettek. 2020. augusztus 19-én az ügyet visszautalták a bolgár ügyészséghez a vádiratot érintő eljárási hibák orvoslása érdekében. 2020. augusztus 26-án az eljárás nyomozási szakaszában az ügyész és S.D. védője egyezséget kötött, miszerint S.D.-vel szemben a törvény által előírtnál enyhébb büntetést szabnak ki, mivel e vádlott elismerte bűnösségét az ellene felhozott vádpontokban. Az egyezségben szerepel a másik 40 terhelt teljes neve és személyazonosító száma, akiknek a hozzájárulását nem kérték az említett egyezség jóváhagyásához. Ezt az egyezséget az eredetileg eljáró ítélkező testülettől eltérő ítélkező testület 2020. szeptember 1-jén hagyta jóvá. 2020. augusztus 28-án a bolgár ügyészség benyújtotta a vádirat javított változatát, és megindították az eljárás bírósági szakaszát. 2020. november 17-én az ügyész és P.T. védője az ügy rendezésére vonatkozó egyezséget kötött, mely alapján P.T. vádlottal szemben, miután beismerte bűnösségét az ellene felhozott vádakban, három év szabadságvesztés-büntetést szabtak ki, amelyet öt évre felfüggesztettek. A Bíróság C-377/18. számú ítélete alapján úgy módosították ezt az egyezséget, hogy abból elhagyták a többi vádlott nevét és személyazonosító számát. Az említett egyezség javított változata 2020. november 17-én kelt. 2021. január 18-án a kérdést előterjesztő bíróság továbbította az említett egyezséget e bíróság elnökének, hogy ezen egyezségről való határozathozatal érdekében egy másik ítélkező testületet jelöljön ki. 2021. január 21-én az így kijelölt ítélkező testület megtagadta az említett egyezség jóváhagyását azzal az indokkal, hogy egyes vádlottak nem adták hozzájárulásukat,

amelyre a bolgár büntetőeljárásról szóló törvény (NPK) 384. cikkének (3) bekezdése értelmében szükség van. 2022. május 10-én az ügyész és P.T. védője újabb, az ügy rendezésére vonatkozó, azonos tartalmú egyezséget kötött, és azt kérte a kérdést előterjesztő bíróságtól, hogy a többi vádlott hozzájárulása nélkül határozzon erről az egyezségről. 2022. május 18-án az NPK 384. cikke alapján kijelölt ítélkező testület azzal az indokkal tagadta meg az ügy rendezésére vonatkozó, az előző pontban említett egyezés jóváhagyását, hogy ehhez a jóváhagyáshoz az NPK 384. cikke (3) bekezdésének megfelelően a 39 másik vádlott hozzájárulása szükséges. A jóváhagyás megtagadásának következtében az ügyész, P.T. és védője ugyanazon a napon megerősítette, hogy az ügy rendezésére vonatkozó egyezséget kívánnak kötni, és hogy ezt az egyezséget a kérdést előterjesztő bíróság, amely előtt az összes bizonyítékot bemutatták, hagyja jóvá anélkül, hogy a többi vádlott beleegyezését kérné. Az ügyész mindazonáltal kétségeit fejezte ki a kérdést előterjesztő bíróság pártatlanságával kapcsolatban a többi vádlottal szemben folytatott büntetőeljárást illetően, ha e bíróság jóvá hagyná az említett egyezséget. P.T. kifejtette, hogy amennyiben lehetetlennek bizonyul a számára, hogy egyezséget kössön, az sérti az EJEE-ben foglalt jogait.

A fentiek alapján a bolgár büntetőbíróság - tekintettel arra, hogy az ügy tárgyát olyan bűncselekmény képezi, melyre az uniós jog is tartalmaz előírásokat, így a nemzeti jognak az uniós joggal való megfelelése is felmerül - az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

Első kérdésével a nemzeti bíróság arra kereste a választ, hogy összeegyeztethető-e az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének 2. albekezdésével és a Charta 47. cikkének 1. és 2. bekezdésével az a nemzeti rendelkezés, hogy nem az ügyben eljáró bíróság, hanem egy másik bíróság vizsgálja meg az ügyész és a terhelt között létrejött egyezés tartalmát.

A második kérdésében a bolgár bíróság arra kereste a választ, hogy a 2004/757/IB kerethatározat 5. cikkével, a 2008/841/IB kerethatározat 4. cikkével, az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének 2. albekezdésével és a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 52. cikkével összeegyeztethető-e az olyan nemzeti rendelkezés, amely szerint csak akkor hagyható jóvá a büntetőeljárást lezáró egyezés, ha ahhoz a tettestársként vádolt összes többi személy és védője is hozzájárult.

A harmadik kérdés arra irányult, hogy a Charta 47. cikkének 2. bekezdése megköveteli-e, hogy a bíróság, miután megvizsgálta és jóváhagyta az egyezséget, tagadja meg a tettestársként vádolt többi személlyel szemben emelt vád vizsgálatát.

A Bíróság megállapította, hogy mivel a Charta rendelkezéseinek a tagállamok kizárólag annyiban címzettjei, amennyiben az Unió jogát hajtják végre, jelen esetben pedig nem tekinthetők a Charta „végrehajtásának” a bolgár nemzeti jog kérdéses szabályai, ezért a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására, amennyiben azok a nevezett kerethatározatokra és a Chartára vonatkoznak. Így a Bíróság kizárólag a kérdések EUSZ-re vonatkozó részében vizsgálódott, tehát az első és második kérdést válaszolta meg, a harmadik kérdés megválaszolását mellőzte, mivel az csak a Charta 47. cikkének értelmezésére vonatkozott.

Az első kérdés megválaszolása során a Bíróság kifejtette, hogy a hatékony bírói jogvédelem része a bíróság függetlensége, melynek két aspektusa van. Az első (külső) aspektus azt követeli meg, hogy az érintett fórum teljesen autonóm módon gyakorolja feladatkörét anélkül, hogy bármilyen hierarchikus kapcsolatban lenne, vagy bárkinek alá lenne rendelve, és anélkül, hogy bárhonnán utasításokat kapna, így védett az olyan külső beavatkozással vagy nyomással szemben, amely veszélyeztetheti tagjai határozathozatalának függetlenségét, és határozataikat befolyásolhatja. A második - belső - aspektus a pártatlanság fogalmával áll összefüggésben, és arra vonatkozik, hogy egyenlő távolságot kell tartani a jogvitában részt vevő felektől, illetve e feleknek a jogvita tárgyához fűződő mindenkori érdekeitől. Ez utóbbi szempont megköveteli az objektivitást, valamint azt, hogy a jogvita megoldása során a jogszabály szigorú alkalmazásán kívül semmilyen más érdek ne érvényesüljön.

Ennek mentén az első kérdés kapcsán a Bíróság arra jutott, hogy egy ad hoc ítélkező testület kijelölése az igazságszolgáltatás működésével összefüggő intézkedésnek minősül, melyet a tagállamok előírhatnak, hogy ezzel biztosítsák (vagy megerősítsék) az ítélkező testület függetlenségére és pártatlanságára vonatkozó követelményeket.

A második kérdés vonatkozásában a Bíróság arra mutatott rá, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartása érdekében nem ellentétes az uniós szerződéssel az, ha az egyik vádlottal kötött egyezséghez a többi terheltnek is hozzájárulást kell adnia, amennyiben a többi terhelt ügyében eljáró bíróságnak

az egyezségben szereplő információkat figyelembe kell vennie, amikor a többi vádlott büntetőjogi felelősségéről határoz.

A fentiekén túl a döntés relevanciája az, hogy az ítélkező testületek függetlenségének és pártatlanságának biztosítása érdekében előírt, az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatos nemzeti jogi rendelkezés nem ellentétes az uniós joggal.

2. A vádlottal való egyezség több vádlottat érintő eljárás bírósági szakaszában (C-398/23. számú ügy)

Ezen ügy tényállása megegyezik az előző pontban tárgyalt ügy tényállásával, melynek újbóli ismertetésére nem kerül sor.

2022. június 28-án a bolgár büntetőbíróóság az eljárását felfüggesztette és előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett a Bíróság elé - így a jelen eljárás tárgyát a P.T. (Az ügyész és a bűncselekmény elkövetője között megkötött egyezség) ügyben (C-432/22) hozott ítélet képezi, - annak érdekében, hogy értékelje a bolgár büntetőeljárásról szóló törvénykönyv rendelkezéseinek az uniós joggal való összeegyeztethetőségét is, amennyiben az megköveteli, hogy az ügy rendezésére vonatkozó egyezményt ad hoc ítélkező testület hagyja jóvá.

A fentiek alapján a bolgár büntetőbíróóság az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

Az első és második kérdésével, (amelyeket a Bíróság együttesen vizsgált) a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2004/757/IB kerethatározat 4. cikkének (1) bekezdését és 5. cikkét, valamint a 2008/841/IB kerethatározat 4. cikkét a Charta 20. cikkével, 48. cikkének (2) bekezdésével és 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti jogi rendelkezés, amely egy több vádlottal szemben indított büntetőeljárásban az egyik vádlott és az ügyész által az ezen eljárás bírósági szakaszában kötött egyezség bírósági jóváhagyását a többi vádlott hozzájárulásától teszi függővé, akik nem ismerték el a bűnösségüket, miközben az említett eljárás nyomozási szakaszában kötött ugyanilyen egyezség jóváhagyásához nincs szükség ilyen hozzájárulásra.

A harmadik kérdés arra irányult, hogy a 2012/13/EU irányelv 6. cikkének (1) és (3) bekezdését a Charta 47. cikkének első bekezdésével és 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti jogi rendelkezés, amely több vádlottal szemben indított büntetőeljárásban az ügy rendezésére vonatkozó, az ügyész és az egyik vádlott által kötött egyezség bírósági jóváhagyását a többi vádlott jóváhagyásától teszi függővé kizárólag akkor, ha ezt az egyezményt ezen eljárásnak a bírósági szakaszában kötötték.

A Bíróság az első és a második kérdés megválaszolása során abból indult ki, hogy a 2004/757/IB kerethatározat 4. cikke (1) bekezdésének első albekezdése arra kötelezi a tagállamokat, hogy hozzák meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az e kerethatározat 2. és 3. cikkében meghatározott bűncselekményeket hatékony, arányos és visszatartó erőjű büntetéssel büntessék, míg az említett bekezdés második albekezdése kifejezetten előírja a tagállamok számára, hogy hozzák meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a 2. cikkében említett bűncselekményeket maximálisan legalább 1 évtől 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntessék. A 2008/841/IB kerethatározat az utóbbihoz hasonló rendelkezéseket tartalmaz. Mindezek alapján a 2004/757/IB kerethatározat 5. cikke, valamint a 2008/841/IB kerethatározat 4. cikke lényegében lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy különleges körülmények között meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a kerethatározatokban említett büntetések enyhíthetők legyenek, és ez utóbbi esetben a bűncselekmény elkövetőjét fel lehessen menteni a vád alól.

A Bíróság elsősorban arra volt kíváncsi, hogy az irányadó bolgár szabályozás a Charta 51. cikkének (1) bekezdése értelmében az uniós jogot hajtja-e végre, és ennél fogva a Bíróság hatáskörrel rendelkezik-e a Charta első és második kérdés tárgyát képező rendelkezéseinek értelmezésére. A Bíróság állandó ítélezési gyakorlata szerint az uniós jogrendben biztosított alapvető jogokat az uniós jog által szabályozott valamennyi tényállásra alkalmazni kell, az ilyen tényállásokon kívül azonban nem. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra utalás keretében a Bíróság kizárólag a számára biztosított hatáskörök korlátjain belül értelmezheti az uniós jogot. Az „uniós jog végrehajtása” - Charta 51. cikk (1) bekezdésében foglalt - fogalma feltételezi az érintett területek közötti közelséget, illetve az egyik terület által a másira gyakorolt közvetett hatásokat meghaladó, valamely uniós jogi aktus és a szóban forgó nemzeti intézkedés közötti bizonyos fokú kapcsolat fennállását.

A Bíróság már megállapította, hogy amiatt nem lehet az uniós alapvető jogokat valamely nemzeti szabályozásra alkalmazni, hogy az érintett területen meglévő uniós rendelkezések nem írtak elő semmiféle kötelezettséget a tagállamokra nézve az alap eljárásbéli helyzetre, erre tekintettel célszerűnek mutatkozott megvizsgálni az uniós jogi aktusok releváns rendelkezéseit. A 2004/757/IB kerethatározat 4. cikkének (1) bekezdése és a 2008/841/IB kerethatározat 3. cikke szabályszerűen elfogadott jogi aktusokban szerepelnek, és a kábítószer-kereskedelem és a szervezett bűnözés területén elkövetett bűncselekményekre alkalmazandó szankciókra vonatkozó minimumszabályokat tartalmazzák. Ezek végrehajtása azt teszi szükségessé, hogy a tagállamok a büntető anyagi jog körébe tartozó jogalkotási intézkedéseket fogadjanak el. Ezzel szemben a büntető eljárásjog területén, amelyhez lényegében az alapügy tárgyát képező, az ügy rendezésére vonatkozó egyezsége alkalmazandó bolgár jogi rendelkezések tartoznak, egyetlen olyan uniós jogalkotási aktust sem fogadtak el, amely ilyen típusú egyezsége irányult volna, az Uniónak a büntetőjog területén fennálló hatáskörét meghatározó EU 31. cikk vagy az EUMSZ 82. cikk alapján. Így az uniós büntető anyagi jog és a bolgár büntetőeljárás törvénykönyv egyezsége szabályozó rendelkezései közötti kapcsolat nem elég közeli, vagy az előbbinek nincs a másokra gyakorolt közvetett hatásokat meghaladó kapcsolata.

Másodszor, a 2004/757/IB kerethatározat és a 2008/841/IB kerethatározat értelmében a tagállamok megtehetik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az e kerethatározatokban említett büntetések enyhíthetők legyenek, ha az elkövető felhagy az említett kerethatározatok hatálya alá tartozó területeken folytatott bűnözési tevékenységgel, és olyan információkat bocsát a közigazgatási vagy igazságügyi hatóságok rendelkezésére, amelyeket egyébként nem tudtak volna megszerezni, segítve őket többek között a bűncselekmény többi elkövetőjének azonosításában vagy bíróság elé állításában, illetve bizonyítékok felkutatásában. Ezen uniós jogi rendelkezések nem pontosítják az ügy rendezésére vonatkozó egyezés megkötésének módjait és feltételeit, és nem is írják elő a tagállamok számára, hogy e területen jogszabályokat fogadjanak el. E megfontolásokból az következik, hogy a bolgár büntetőeljárás törvénykönyvnek az egyezés megkötésére és jóváhagyására vonatkozó rendelkezései nem a 2004/757/IB kerethatározat és a 2008/841/IB kerethatározat rendelkezései „végrehajtásának” a Charta 51. cikkének (1) bekezdése hatálya alá tartoznak. Tehát a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel az előterjesztett első és második kérdés megválaszolására.

A Bíróság a harmadik kérdés megválaszolása során abból indult ki, hogy a 2012/13/EU irányelv meghatározza a közös minimum követelményeit a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy

megvádolt személy részére a jogaival és az ellene emelt váddal kapcsolatban adott tájékoztatásnak. Az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak a bűncselekményről, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják őket, haladéktalanul és részletességgel tájékoztatást kapjanak. A (3) bekezdés pontosítja, hogy legkésőbb a vád tartalmának az illetékes nemzeti bírósághoz való benyújtásakor a vádra vonatkozóan részletes tájékoztatást kell nyújtani, többek között a bűncselekmény jellegéről és jogi minősítéséről, valamint a vádlott szerepének jellegéről.

A Bíróság leszögezte, hogy a kontradiktórus eljárás és a fegyveregyenlőség elvével összhangban elegendő időt kell biztosítani a vádlott és annak védője részére, hogy ezen információkról tudomást szerezzenek, és hogy hatékonyan felkészülhessenek a védelemre, előadhassák esetleges észrevételeiket, és adott esetben benyújthassanak minden olyan kérelmet, többek között bizonyítási indítványt, amely benyújtására a nemzeti jog alapján jogosultak. A váddal kapcsolatos részletes információk megfelelő időben, olyan időpontban történő közlése a vádlottal, amely lehetővé teszi számára a védekezésének hatékony előkészítését, ugyanis elengedhetetlen ahhoz, hogy e személy megérthesse a neki felrótt cselekményeket, és ennek megfelelően szervezze meg védekezését, valamint adott esetben vitassa bűnösségét azáltal, hogy a vád tárgyává tett bűncselekmény tényállási elemének vagy elemeinek hiányát bizonyítja.

A Bíróság szerint a 2012/13/EU irányelv 6. cikkének (1) és (3) bekezdésében biztosított, a váddal kapcsolatos, kellő részletességgel és kellő időben történő tájékoztatáshoz való jog tényleges érvényesülése nem sérül, ha az egyik vádlott és az ügyész által kötött, az ügy rendezésére vonatkozó egyezségnek az illetékes nemzeti bíróság általi jóváhagyása a bűnösségüket el nem ismerő vádlottak hozzájárulásához van kötve. Ha ugyanis, az ilyen hozzájárulásnak a büntetőeljárás bírósági szakaszában való megkövetelése a nemzeti jogalkotó szándéka szerint az e vádlottal szemben felhozott vádra vonatkozó részletes információk vele való közlésének a következménye, nem bizonyított, hogy az ilyen hozzájárulásra vonatkozó követelmény sérti vagy akadályozza a 2012/13/EU irányelv 6. cikkének a Charta 47. cikkének első bekezdésével és 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (1) és (3) bekezdésében biztosított jogoknak az említett vádlott által történő gyakorlását.

Amennyiben a hazai jogalkalmazásunk során az előttünk lévő büntetőeljárásban a 2012/13/EU irányelv 6. cikke (1) és (3) bekezdését a Charta 47. cikkének első bekezdésével és 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben kell értelmeznünk, a Bíróság döntése szerint azzal nem ellentétes az olyan nemzeti jogi rendelkezés, amely a több vádlottal szemben indított büntetőeljárásban az ügy rendezésére vonatkozó, az ügyész és az egyik vádlott által kötött egyezség bírósági jóváhagyását a többi vádlott jóváhagyásától teszi függővé kizárólag akkor, ha ezt az egyezséget ezen eljárásnak a bírósági szakaszában kötötték.

3. A gépjárműnek mint az elkövetéshez használt eszköznek az elkobása (C-722/22. számú ügy)

Bűnszervezet keretei között A.P., B.P. és G.V. 2011. augusztus 20-án Bulgáriában nyerges vontatót vásárolt, amelyet O.P. 2011. augusztus 21-én Görögországban vezetett, és amelyhez O.P. hozzávetőleg 1,2 millió euró értékű, adójegy nélküli cigarettásdobozzal megrakott félpótkocsit csatlakoztatott. O.P. 2011. augusztus 23-án a járművet Várnába vezette, ahol a rakományt egy raktárhelyiségben helyezték el. A rakományt a rendőrség 2011. augusztus 24-én lefoglalta. A bolgár bíróság adójegy nélküli jövedékiadó-köteles termékek birtoklása miatt a bolgár büntető törvény alapján A.P-t egy év tizenegy hónap, B.P-t és O.P-t egy év, G.V-t pedig négy év szabadságvesztés büntetésre ítélte. A bolgár bíróság hivatalból indított eljárást annak eldöntésére, hogy mi történjen a büntetőjogi felelősséget megállapító jogerős ítéletekhez vezető, a büntetőeljárás során szerzett tárgyi bizonyítékokkal, érte ezalatt különösen a nyerges vontatót és a félpótkocsit, amellyel az adójegy nélküli cigarettacsomag szállítmányt Görögországból Bulgáriába szállították. A nemzeti szabályozás ugyan bűncselekménynek minősíti az adójegy nélküli jövedékiadó köteles termékek birtoklását, e termékek szállítását azonban nem. A bolgár legfelsőbb semmítőszék gyakorlata szerint az a jármű vagy szállítóeszköz, amelyben adójegy nélküli, jövedékiadó köteles termékeket találnak, amelyek az adójegy nélküli jövedékiadó-köteles termékek birtoklásának hatálya alá tartoznak, nem minősülnek a bűncselekmény elkövetési eszközének, és így nem lehet azokat elkobozni. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a birtokban tartás az adójegy nélküli jövedékiadó-köteles termékek felett gyakorolt tényleges jog, ezért szállításuk e jogkör megnyilvánulása. Következésképpen álláspontja szerint az alapügyben szóban forgó nyerges vontatót és félpótkocsit azon bűncselekmény „elkövetési eszközöként” használták, amelynek az adójegy nélküli cigarettásdobozok „jelentős mennyiségének” birtoklása minősül.

A fentiek alapján a bolgár büntetőbíróóság a Bíróság előtt arra kereste a választ, hogy a 2005/212/IB kerethatározat 1. cikkének harmadik franciabekezdését és 2. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az adójegy nélküli, jövedékiadó-köteles termékek illegális szállításához használt jármű bűncselekmény „elkövetési eszközének” minősül.

A Bíróság megállapította, hogy a 2005/212/IB kerethatározat 1. cikkének harmadik franciabekezdése értelmében az „elkövetési eszköz” fogalma kiterjed „bármilyen vagyontárgyra, amit bűncselekmény vagy bűncselekmények elkövetéséhez bármely módon, részben vagy egészben használtak, vagy használni szándékoztak”. A kerethatározat 2. cikkének (1) bekezdése kötelezi a tagállamokat, hogy megtegyék a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy képesek legyenek - akár egészben, akár részben - az egy évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények elkövetési eszközeinek, illetőleg a bűncselekményekből származó jövedelmeknek, vagy az ilyen jövedelmekkel megegyező értékű vagyonnak az elkobzására. Az értelmezendő rendelkezésekből, így különösen a „bármilyen vagyontárgy” és a „bármely módon” kifejezésekből az következik, hogy amennyiben a tárgyat a kerethatározat hatálya alá tartozó bűncselekmény elkövetésére használták vagy használni szándékozták, az az annak hatálya alá tartozó bűncselekmény „elkövetési eszközének” minősül. A konkrét ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az alapügyben szóban forgó adójegy nélküli, jövedéki adóköteles termékek jelentős mennyiségének birtoklása két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, így e bűncselekmény a kerethatározat hatálya alá tartozhat. Következésképpen megállapította a Bíróság, hogy amennyiben a járművet „bármely módon” a bűncselekmény elkövetéséhez használták, a jármű a kerethatározat értelmében vett „elkövetési eszköz” fogalma alá tartozik, anélkül, hogy különbséget kellene tenni aszerint, hogy az említett járművet az érintett bűncselekmény tárgyát képező termékek szállítóeszközeként, vagy birtokban tartásának vagy tárolásának eszközeként használták.

A hazai jogalkalmazói gyakorlat során arra érdemes figyelemmel lenni, hogy a 2005/212/IB tanácsi kerethatározat 1. cikkének harmadik franciabekezdése és 2. cikke alapján az adójegy nélküli, jövedékiadó köteles termékek illegális szállításához használt jármű bűncselekmény „elkövetési eszközének” minősül. Erre figyelemmel a Btk. 72. § (1) bekezdés a) pontja alapján a járművel el kell kobozni.

4. A jogellenesen szerzett vagyon elkobzása bűncselekmény megállapításának hiányában (C-767/22., C-49/23. és C-161/23. számú egyesített ügyek)

A lett Alkotmánybíróság három ügyben fordult a Bírósághoz, aki az ügyeket az ítélelhozatal céljából egyesítette:

A C-767/22. sz. ügyben az 1Dream, D.S., D.L., V.S. és J.G. tulajdonában lévő pénzeszközöket, pénzügyi eszközöket és ingatlanokat lefoglalták a 2019-ben és 2020-ban indított büntetőeljárások során, főként bűncselekményből származó jövedelem pénzmosása miatt. Ezen büntetőeljárások az előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtásának időpontjában még a nyomozati szakaszban voltak. 2021. március 12. és 2022. február 21. között az említett eljárásokért felelős személy e pénzeszközök, pénzügyi eszközök és ingatlanok vonatkozásában jogellenesen szerzett vagyonnal kapcsolatos eljárásokat indított. Különösen a 1Dream tulajdonában álló pénzeszközöket illetően a rigai regionális bíróság büntetőtanácsa 2021. október 7-én a fellebbezési eljárásban megállapította, hogy a 1Dream pénzeszközeit jogellenesen szerezték meg, ezért e bíróság elrendelte e vagyonnak az állam javára történő elkobzását. A D.S., D.L., V.S. és J.G. vagyonára vonatkozó eljárásokat felfüggesztették. A jogellenesen szerzett vagyonnal kapcsolatos ezen eljárásokban a 1Dream, D.S., D.L., V.S. és J.G. a lett büntetőeljárás törvény 627. cikkének (4) bekezdése alapján az eljárásért felelős személytől betekintést kért az ügy irataiba, aki csak részben adott helyt a kérelmeknek, ezért a felek jogorvoslással éltek. A 1Dream, D.S., D.L., V.S. és J.G., mivel úgy vélték, hogy a lett büntetőeljárás törvény 627. cikkének (4) és (5) bekezdésében előírt szabályozás hátrányos helyzetbe hozza őket az eljárásért felelős személyhez képest, ezért a lett Alkotmánybírósághoz alkotmányjogi panaszokat nyújtottak be e rendelkezésekkel kapcsolatban, arra hivatkozva, hogy azok nem állnak összhangban a lett alkotmánynak a 2005/212/IB kerethatározattal és a 2014/42/EU irányelvvel összefüggésben értelmezett 92. cikkének első mondatában biztosított tisztességes eljáráshoz való joggal.

A C-49/23. sz. ügyben az A.Z. tulajdonában lévő ingatlanokat, valamint a 1Dream, a Produktech Engineering, BBP és a Polaris Consulting pénzeszközeit lefoglalták a bűncselekményekből származó jövedelmek nagymértékű pénzmosása miatt a 2012 és 2020. között indított büntetőeljárások keretében, amelyek az előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtásának időpontjában még a nyomozati szakaszban voltak. 2021. április 9. és 2021. június 8. között az említett eljárásokért felelős

személy ezen ingatlanokra és pénzeszközökre a jogellenesen szerzett vagyonnal kapcsolatos eljárásokat indított, és továbbította ezen eljárások iratait az illetékes bíróságoknak. Az A.Z. tulajdonában lévő ingatlanokat, valamint a 1Dream, a Produktech Engineering és a BBP tulajdonát illetően e bíróságok úgy ítélték meg, hogy azokat nem jogellenesen szerezték, és lezárták az eljárásokat. A Polaris Consulting pénzeszközeit illetően az illetékes bíróság úgy ítélte meg, hogy azok egy részét jogellenesen szerezték. A bíróság elrendelte az állam javára történő elkobzást, és a vagyon fennmaradó részére lezárta az eljárást. A határozatokkal szemben benyújtott jogorvoslat tárgyában eljáró rigai regionális bíróság büntetőtanácsa megállapította, hogy az alapügyben szóban forgó valamennyi ingatlant és pénzeszközt, köztük a Polaris Consulting el nem kobozott ingatlanait és pénzeszközeit jogellenesen szerezték, így ezeket az állam javára elkobozták. Mivel a rigai regionális bíróság büntetőtanácsa határozatai ellen a lett büntetőeljárásról szóló törvény 631. cikkének (3) bekezdése értelmében nincs helye jogorvoslatnak, A.Z., a 1Dream, a Produktech Engineering, BBP és a Polaris Consulting a lett Alkotmánybírósághoz alkotmányjogi panaszt nyújtott be arra hivatkozva, hogy az ilyen jogorvoslatot kizáró rendelkezések nem állnak összhangban a lett alkotmánynak a 2005/212/IB kerethatározattal és a 2014/42/EU irányelvvel összefüggésben értelmezett 92. cikkének első mondatában biztosított tisztességes eljáráshoz való joggal.

A C-161/23. számú ügyben a V.L., Z.S., a Lireva Investments, VI és a FORTRESS FINANCE tulajdonában lévő pénzeszközöket és ingatlanokat lefoglalták a bűncselekményből származó jövedelmek nagymértékű pénzmosása miatt indított büntetőeljárások keretében. A büntetőeljárások az előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtásának időpontjában még a nyomozati szakaszban voltak. Ezt követően az említett eljárásokért felelős személy, ezen pénzeszközök és ingatlanok tekintetében jogellenesen szerzett vagyonnal kapcsolatos eljárásokat indított, és továbbította ezen eljárások iratait az illetékes bíróságoknak. Az említett eljárások keretében V.L., Z.S., a Lireva Investments, VI és a FORTRESS FINANCE információt szolgáltatott vagy a felelős személynek, vagy az eljáró bíróságoknak a vagyon eredetének jogszerűségével kapcsolatban. Az említett bíróságok a jogellenesen szerzett vagyonnal kapcsolatos valamennyi eljárásban jogerősen megállapították, hogy az alapügyben szóban forgó pénzeszközöket és ingatlanokat jogellenesen szerezték, ezért ezeket az állam javára elkobozták. Mivel úgy vélték, hogy a lett büntetőeljárás törvény 124. cikkének (6) bekezdésében, 125. cikkének (3) bekezdésében és 126. cikkének (3.1) bekezdésében előírt bizonyítási rendszer nem biztosítja a fegyveregyenlőséget ezen eljárás keretében, és sérti az ártatlanság vélelmének elvét, V.L., Z.S., a Lireva Investments, VI és a FORTRESS FINANCE a lett Alkotmánybírósághoz alkotmányjogi

panaszokat nyújtott be e bizonyítási rendszerrel kapcsolatban, arra hivatkozva, hogy e rendszer nem egyeztethető össze a lett alkotmánynak a 2005/212/IB kerethatározattal és a 2014/42/EU irányelvvel összefüggésben értelmezett 92. cikkének első és második mondatában biztosított tisztességes eljáráshoz való joggal és az ártatlanság védelmével.

A fentiek alapján a lett Alkotmánybíróság az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

A C-767/22., a C-49/23. és a C-161/23. sz. ügyben előterjesztett, együttesen vizsgálendő első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra várt választ, hogy a 2005/212/IB kerethatározatot és a 2014/42/EU irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy ezen aktusok hatálya alá tartozik az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy az annak megállapítására irányuló büntetőeljárásban, hogy az adott személy bűncselekményt követett-e el, a büntetőeljárás irataiban szereplő adatok alapján a jogellenesen szerzett vagyon elkobzása iránti eljárást is indítsanak, abban az esetben, ha az elkobzásra irányuló eljárásnak nem célja a bűncselekmény elkövetésének megállapítása, és az érintett személy betegségével vagy szökésével kapcsolatos semmilyen ok nem akadályozza a bíróság előtti megjelenését.

A Bíróság azt a választ adta, - amelyre *a hazai bírósági eljárásokban is figyelemmel kell lenni - hogy a 2005/212/IB kerethatározatot és a 2014/42/EU irányelvet úgy kell értelmezni, hogy abban az esetben, ha az elkobzásra irányuló eljárásnak nem célja a bűncselekmény elkövetésének megállapítása, és az érintett személy betegségével vagy szökésével kapcsolatos semmilyen ok nem akadályozza a bíróság előtti megjelenését, akkor a büntetőeljárás irataiban szereplő adatok alapján a jogellenesen szerzett vagyon elkobzása iránti eljárás indítását lehetővé tevő nemzeti szabályozás nem tartozik a fenti aktusok hatálya alá. Így megvalósul a büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának azon célja, hogy az elkövető vagy más a büntetőjog-ellenes tevékenységből eredő vagyonnal ne gazdagodjon, azt újabb bűncselekmény elkövetéséhez ne használhassa fel.*⁴

⁴ KELEMEN JÓZSEF: A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. Büntetőjogi Szemle, 2018/1., 44. o.

A C 767/22., a C 49/23. és a C 161/23. sz. ügyben előterjesztett első kérdésre adott válaszra tekintettel nincs relevanciája az ezen ügyekben - a Bíróság elé az ezen első kérdésre adandó igenlő válasz esetére - előterjesztett többi kérdésnek.

V. Az EUB 2025. évi ítélkezési gyakorlata

1. *A terhelt távollétében történő eljárás és a jogorvoslat lehetősége (C-644/23. számú ügy)*

2016. évben IR-t szabadságvesztéssel büntetendő adóbűncselekmények elkövetése céljából létrejött bűnszervezetben való részvétellel vádolták. 2016. április 19-én IR-rel közölték az NPK 219. cikke alapján hozott, e bűncselekményekre vonatkozó vádemelésről szóló végzést. A vádemelést követően, amelyre a nyomozás keretében került sor, IR egy általa meghatalmazott ügyvéd szolgáltatásait vette igénybe, és megadta azt a címet, amelyen elérhető. 2016. június 8-án a nyomozás lezárult, és az ügy iratait továbbították az ügyésznek. 2016. december 9-én az ügyész az NPK 246. cikke alapján elkészítette a vádiratot, és az IR-rel szembeni büntetőügyet a bolgár szakosított büntetőbíróság elé terjesztette. Az ügyész kísérleteket tett arra, hogy IR-t személyesen idézze a tárgyalásra, azonban IR nem volt fellelhető az általa megadott címen sem. E körülmények között az NPK 247c. cikkének (1) bekezdésében előírt intézkedéseket - köztük az NPK 246. cikkében említett vádirat másolatának IR részére való átadását - nem lehetett teljesíteni. Hivatalból rendeltek ki védőt IR képviseletére, azonban a védőnek sem sikerült kapcsolatba lépnie vele. A hivatalból későbbiekben kirendelt többi ügyvéd sem tudott kapcsolatba lépni IR-rel. Mivel megállapítást nyert, hogy a vádirat szabálytalan volt, azt semmisnek nyilvánították, és ennek következtében az eljárást megszüntették. Ezt követően az NPK 246. cikke alapján új vádirat készült, és az eljárást újból megnyitották. Ez alkalommal is hiába keresték IR-t, többek között a családtagjain, a korábbi munkáltatóin és a mobiltelefon szolgáltatókon keresztül, ismételten nem volt fellelhető.

A fentiek alapján a szófiai városi bíróság az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy a 2016/343 irányelv 8. és 9. cikkét úgy kell e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint azt a személyt, aki a büntetőeljárás nyomozati szakaszában készült előzetes vádirat kézhezvételét

követően megszökött, és így megakadályozza a hatóságokat abban, hogy személyesen tájékoztassák őt a végleges vádiratról, valamint a tárgyalás időpontjáról és helyéről, és akit ezen eljárásban hivatalból kirendelt, vele kapcsolatban nem álló ügyvéd képvisel, illetve akit ilyen körülmények között távollétében ítélnék el, nem illeti meg az új tárgyaláshoz való jog, ha megtalálják és büntetésének végrehajtása céljából letartóztatják.

Rögzítette az EUB, hogy a 2016/343 irányelv célja az 1. cikkének megfelelően az, hogy közös minimumszabályokat állapítson meg a büntetőeljárás egyes kérdéseiben, köztük a „tárgyaláson való jelenlét jogára” vonatkozóan. Amint azt az irányelv (33) preambulumbekkezdése kifejezetten megerősíti, ez a jog a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog szerves részét képezi. A tagállamok azonban a 2016/343 irányelv 8. cikkének megfelelően bizonyos feltételek mellett előírhatják a tárgyalásnak a terhelt távollétében történő megtartását azzal, hogy amennyiben ilyen tárgyalás tartására annak ellenére került sor, hogy az ezen irányelv 8. cikkének (2) bekezdésében előírt feltételek teljesültek volna, az érintett személynek az említett irányelv közvetlen hatállyal bíró 8. cikkének (4) bekezdése és 9. cikke értelmében joga legyen új tárgyaláshoz vagy más olyan jogorvoslathoz, amely lehetővé teszi az ügy érdemi részének új elbírálását, és amely az eredeti határozat hatályon kívül helyezéséhez vezethet. Tehát a távollétében elítélt személy csak akkor fosztható meg az új tárgyaláshoz való jogától, ha teljesülnek a 2016/343 irányelv 8. cikkének (2) bekezdésében meghatározott feltételek. Következésképpen, ha az érintett személyt nem tájékoztatták kellő időben a tárgyalásáról, vagy ha e személyt - bár tájékoztatták annak megtartásáról - nem tájékoztatták a meg nem jelenés következményeiről, és e tárgyaláson meghatalmazott védő sem képviselte, az említett személyt a távollétében hozott határozatról való tudomásszerzéstől kezdve főszabály szerint megilleti az új tárgyaláshoz való jog. A 2016/343 irányelvvel ennél fogva ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely kizárólag azon az alapon zárja ki e jogot, hogy az érintett személy szökésben volt, és a hatóságoknak nem sikerült fellelniük.

Az első kérdésre minderre figyelemmel azt a választ kell adni az EUB döntése szerint, hogy a 2016/343 irányelv 8. és 9. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint azt a személyt, aki a büntetőeljárás nyomozati szakaszában készült előzetes vádirat kézhezvételét követően megszökött, és így megakadályozza a hatóságokat abban, hogy személyesen tájékoztassák őt a végleges vádiratról, valamint a tárgyalás időpontjáról és helyéről, és akit ilyen körülmények között távollétében ítélnék el, nem illeti meg az új tárgyaláshoz való jog, amennyiben

megtalálják és büntetésének végrehajtása céljából letartóztatják, feltéve hogy e szabályozás az új tárgyaláshoz való jog kizárását azokra a személyekre korlátozza, akiket egyrészt valamennyi releváns körülményre tekintettel tájékoztattak a tárgyalásról, másrészt pedig akiket a távollétükben tartott tárgyaláson az általuk meghatalmazott védő képvisel, vagy ilyen képviselő hiányában kellő időben tájékoztatták őket arról, hogy amennyiben kivonják magukat az igazságszolgáltatás alól, a tárgyalás távollétükben való tartását kockáztatják.

Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy tekintettel arra, hogy a bolgár legfelsőbb semmítőszék megtagadja a 2016/343 irányelv figyelembevételét, az irányelv 8. cikkét és a Charta 47. cikkét, a nemzeti büntetőbíróság tartózkodhat-e, sőt köteles-e tartózkodni a vádlottal szemben felhozott vád érdemi elbírálásától és a vádlott távollétében történő ítélethozataltól annak elkerülése érdekében, hogy e személy ezt követően benyújtott új tárgyalás iránti kérelmét az alapügyhöz hasonló esetekben az új tárgyalás iránti kérelmek elbírálására kizárólagos hatáskörrel rendelkező legfelsőbb semmítőszék tévesen elutasítsa.

Ezen kérdésre az EUB válasza az volt, hogy a bolgár legfelsőbb semmítőszék jelenleg is alkalmazza az NPK 423. cikkének (1) bekezdését, anélkül hogy a 2016/343 irányelvben előírt közös minimumszabályok elsőbbségének biztosítása érdekében eltérne az NPK e rendelkezésének szövegétől, mindez azonban nem feltétlenül ezen irányelv figyelembevételének megtagadásáról tanúskodik, hanem inkább e legfelsőbb bíróság azon meggyőződését tükrözheti - amelyet a Bíróság jelen ítéletében adott iránymutatásokra tekintettel felül kell vizsgálni -, hogy az NPK említett rendelkezése megfelelően ülteti át az említett irányelvet. Erre figyelemmel téves az a szófiai városi bíróság általi értelmezés, hogy a bolgár legfelsőbb semmítőszék megtagadja a 2016/343 irányelv figyelembevételét, ezért az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés hipotetikus jellegű.

2. Az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadási okai (C-722/23. és C-91/24. számú egyesített ügyek főtanácsnoki indítványa)

A 2002/584/IB kerethatározat (a továbbiakban: Kerethatározat) felváltva a korábbi kiadatási eljárást, az európai elfogatóparancs jogintézményének alapidokumentuma, amely a szabadságvesztés-büntetés

végrehajtása céljából történő átadás egyszerűsítésének megteremtésére hivatott.⁵ A Kerethatározat 1. cikke meghatározza az európai elfogatóparancs fogalmát, valamint deklarálja, hogy ezen „kerethatározat nem módosítja az EUSZ 6. cikkében foglalt alapvető jogok és alapvető jogi elvek tiszteletben tartásának kötelezettségét.” A Kerethatározat 3. cikke sorolja fel az európai elfogatóparancs végrehajtásának kötelező megtagadási okait, míg a 4. cikk szabályozza az opcionális megtagadási okokat. A 6. bekezdés szerint a végrehajtó igazságügyi hatóság megtagadhatja az európai elfogatóparancs végrehajtását, „ha az európai elfogatóparancsot szabadságvesztés-büntetés vagy fogva tartási intézkedés végrehajtása céljából adták ki, és a körözött személy a végrehajtó tagállamban tartózkodik, vagy annak állampolgára vagy lakosa, és az adott állam vállalja, hogy a büntetést vagy a fogva tartási intézkedést a hazai jogszabályoknak megfelelően végrehajtja”. A 2008/909/IB kerethatározat azon szabályokat állapítja meg, amelyek alapján a tagállamok elismerik a más tagállam ítéletét és végrehajtják a kiszabott büntetést, mindezt az elítélt társadalmi rehabilitációjának elősegítése érdekében.

A fentiekén túl jelen egyesített ügyekben a belga európai elfogatóparancsról szóló 2003. december 19-i törvény 4. cikk (5) bekezdése rendelkezik relevanciával, amely jogszabályhely rendelkezik az európai elfogatóparancs végrehajtását kötelezően megtagadó esetekről, és amely lényegében átültette a nemzeti jogba a Kerethatározat 4. cikkének (6) bekezdésében szabályozott megtagadási okot.

Álláspontom szerint a főtanácsnoki indítvány megállapításai fontosak az európai elfogatóparancs tagállamok közötti végrehajtásának kérdéskörében, különös tekintettel a hatékony igazságügyi együttműködés elősegítése érdekében.

A C-722/23. sz. ügyben AR (Belgiumban lakó román állampolgár) ellen a román igazságügyi hatóság négyéves szabadságvesztés végrehajtása céljából európai elfogatóparancsot adott ki. A brüsszeli elsőfokú bíróság végzésében elutasította az európai elfogatóparancs végrehajtását a belga 2003. december 19-i törvény alapján, azzal az indokkal, hogy a romániai fogvatartási körülmények AR alapvető jogainak megsértésének kockázatával járnának az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján. A brüsszeli fellebbviteli bíróság az elsőfokú döntést helybenhagyta, de úgy határozott, hogy

⁵ STEINER Gábor: Európai büntetőjog bírói szemmel, Jogtudományi Közlöny, 2024/2., 94. o.

a négyéves szabadságvesztés büntetés Belgiumban letölthető. AR fellebbezése szerint, mivel ő Belgiumban lakik, így nem rendelhető el vele szemben a Romániában kiszabott büntetés Belgiumban történő végrehajtása.

A C-91/24. sz. ügyben HL belga állampolgár, Belgiumban lakóhellyel rendelkezik, ellene a görög igazságügyi hatóság öt év börtönbüntetés végrehajtása céljából európai elfogatóparancsot adott ki. A monsi fellebbviteli bíróság ítéletében a 2003. december 19-i törvény alapján elutasította az európai elfogatóparancs végrehajtását, azzal az indokkal, hogy HL mentális állapotára és a kiadást elrendelő tagállamban fennálló fogvatartási körülményekre tekintettel sérülnének HL alapvető jogai.

A C-722/23. sz. ügyben a belga bíróság kérdése arra irányult, hogy ha fennáll annak a kockázata, hogy a külföldi ítélet végrehajtása során a terhelt alapvető jogai sérülnek, és így az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadására okot adó körülmények fennállnak, akkor a Kerethatározat 4. cikkének (6) bekezdése felhatalmazza-e a végrehajtó tagállam bíróságát, - aki megállapítja, hogy a terhelt a végrehajtó államban tartózkodik, - hogy a Kerethatározat 4. cikkének (6) bekezdését a nemzeti jogba átültető rendelkezésnek megfelelően utólag úgy döntsön, hogy az európai elfogatóparancsot kiadott tagállamban kiszabott szabadságvesztés-büntetést a végrehajtó tagállamban kell letölteni?

A C-91/24. sz. ügyben a belga bíróság arra keresi a választ, hogy a Kerethatározat 4. cikkének (6) bekezdése előírja-e a végrehajtó hatóságoknak, hogy a terhelt büntetlenségének elkerülése érdekében, amennyiben a terhelt a végrehajtó tagállam állampolgára vagy ott lakik, megvizsgálják a terhelttel szemben más tagállam által kiszabott szabadságvesztés-büntetésnek a végrehajtó tagállamban történő végrehajtásának lehetőségét.

Rámutat a főtanácsnoki indítvány, hogy a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elve és a kölcsönös elismerés elve alapvető jelentőségű az uniós jogban, mivel lehetővé teszik a belső határok nélküli térség létrehozását és fenntartását.

Összegezte a főtanácsnok, hogy kérdéseiben az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet benyújtó bíróság nem az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadására vonatkozó feltételek jogszerűségéről tett fel kérdéseket, hanem arra vonatkozóan, hogy a kerethatározat fényében milyen következményekkel jár a megtagadás az érintett személyekre kiszabott büntetések végrehajtása

tekintetében. Ezért a főtanácsnok álláspontja szerint a benyújtott kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, és azok megválaszolása szükségesnek és relevánsnak tűnik ahhoz, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet benyújtó bíróság ítéletet hozhasson.

Kifejtette továbbá, hogy a Kerethatározat egyetlen rendelkezése sem írja elő azt, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadására egyetlen ok hivatkozható csupán, vagy hogy az egyik ok elsőbbséget élvezne a másikkal szemben. Így, ha a végrehajtó bíróság a Kerethatározat kötelező megtagadási okaira hivatkozva megtagadja az európai elfogatóparancs végrehajtását, akkor - meghatározott feltételek mellett - párhuzamosan alkalmazhatja a Kerethatározat 4. cikkének (6) bekezdésében előírt, a végrehajtás elmulasztásának opcionális okát is.

A főtanácsnok álláspontja szerint a Kerethatározat 4. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságnak, amennyiben a végrehajtás megtagadására a Kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdésében meghatározott végrehajtás megtagadásának okára hivatkozik, mert fennáll annak a kockázata, hogy az érintett személy, ha kiadják a kiadó bírósági hatóságnak, a kiadó tagállamban fennálló fogva tartási körülmények miatt alapvető jogai megsértését szenvedné el, köteles annak érdekében, hogy az adott személy ne maradjon büntetlenül, megvizsgálni, hogy szükséges-e elrendelni a büntetés végrehajtását a végrehajtó tagállam területén, amennyiben megállapítja, hogy az adott személy az adott tagállam állampolgára vagy ott lakik, feltéve, hogy a 2008/909/IB kerethatározatban meghatározott eljárást és feltételeket betartják annak érdekében, hogy a büntetést hatékonyan végrehajtsák az adott területen. Tehát a Kerethatározat és a 2008/909/IB kerethatározat tagállami alkalmazása nem vezethetnek ahhoz, hogy a körözött személy elkerülje a vele szemben hozott jogerős ítéletet.

A Bíróság az ítékezés útján történő jogalkotás keretében az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának egy további okát vezette be a Kerethatározat 4. cikk (6) bekezdésével, amely az érintett személy alapvető jogainak tiszteletben tartására vonatkozik, különösen a kibocsátó tagállamban fennálló fogvatartási körülményeket illetően. A végrehajtás kötelező megtagadásának ezen oka nem az érintett személy büntetőjogi felelősségének hiányán alapul, ezért fontos, hogy a kibocsátó tagállamban jogerős szabadságvesztés büntetésre ítélt személy átadása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadása esetén a végrehajtó igazságügyi hatóság maga köteles biztosítani a büntetés tényleges végrehajtását. Tehát *a tagállami hatóság csak azzal a*

feltétellel gyakorolhatja a Kerethatározat fentebb ismertetett cikkén alapuló az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadására irányuló lehetőségét, ha biztosítja a keresett személlyel szemben a kibocsátó tagállamban kiszabott büntetésnek a végrehajtó tagállamban történő tényleges végrehajtását a főtanácsnoki indítvány szerint.

VI. Összegzés

Az EUB által vizsgált, jelen tanulmányban ismertetett kérdések jelentős része a Charta különböző rendelkezéseit értelmezi azzal, hogy azok nagy számban a tisztességes eljárás egyes részjogosítványait érintették. Számos esetben felmerült az Európai Unió jogalkotási aktusainak értelmezési kérdése is a tagállami, nemzeti szabályozással összevetve, annak tükrében.

Jelen tanulmányában nem vállalkozhatott a szerző mindenre kiterjedő értelmezést adni, ahogyan nem volt lehetőség valamennyi releváns EUB döntés ismertetésére sem, ugyanis az meghaladná a tanulmány kereteit. Azon cél valósulhatott meg, hogy a szerző felhívja a hazai jogalkalmazók figyelmét az EUB joggyakorlatának relevanciájára a kiválasztott, különböző területeket felölelő kilenc ügy ismertetése kapcsán, felvázolva az EUB jogértelmezésének elveit és legfőbb irányait, ami segítségül hívható a hasonló jogértelmezési kérdések megoldásához vagy akár egy előzetes döntéshozatali eljárás szükségességének mérlegeléséhez.

Irodalomjegyzék

- KARSAI Krisztina: Az alapelvek rendszere az európai büntetőjogban, MTA doktori értekezés, Szeged, 2015.
- KELEMEN József: A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. Büntetőjogi Szemle, 2018/1.
- STEINER Gábor: Európai büntetőjog bírói szemmel, Jogtudományi Közlöny, 2024/2.

Jogforrások

- Az Európai Unió Alapjogi Chartája
- Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés
- Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény létrehozásáról
- 2002/584/IB kerethatározat
- 2004/757/IB kerethatározat
- 2005/212/IB kerethatározat
- 2008/841/IB kerethatározat
- 2008/909/IB kerethatározat
- 2012/13 EU irányelv
- 2013/48 EU irányelv
- 2014/42 EU irányelv
- 2016/343 EU irányelv